

KUOPIO

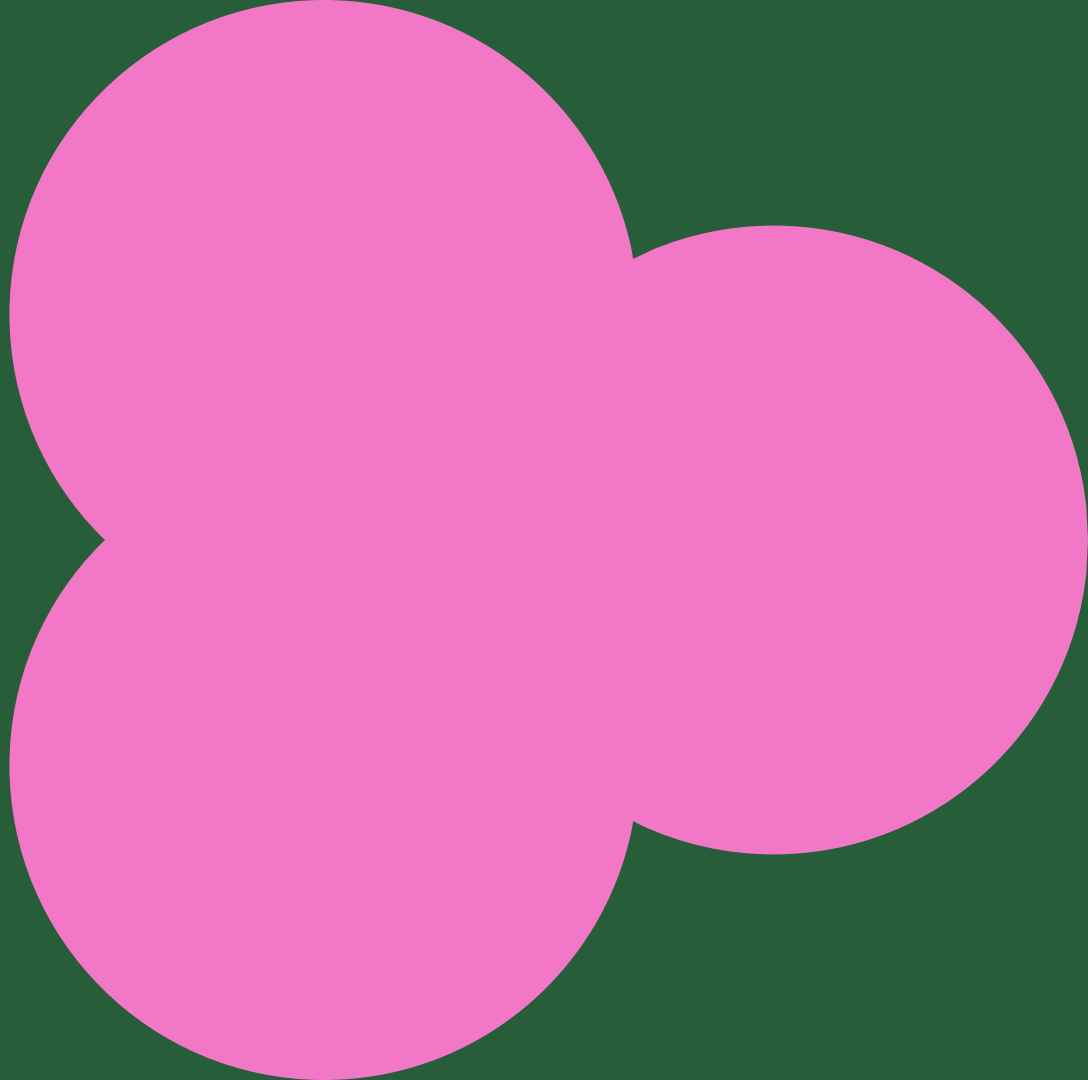
Ehkäisevä päihdetyö osana kunnan arkea

26.11.2025

Tiina Nykky

Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori

tiina.nykky@kuopio.fi

Vaikuttavuus

- **Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä** (523/2015) ohjaa päihdehaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tehtävää työtä.
- Työ kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisyn ja vähentämisen
- **Valtakunnallinen ept-toimintaohjelma**
- **Kuopion kaupungin strategia**
- **Hyvinvointikertomus ja –suunnitelma**

Päihteiden käytön vähentäminen eri tasoilla

- Saatavuuden rajoittaminen
- Hintojen nosto
- Lainsäädäntö ja valvonta, esim. tiukka huumausainepolitiikka (tukena sosiaali- ja terveyspalvelut)
- Ristiriita, jos valtion tasolla toimitaan niin, että lasketaan hintoja tai helpotetaan saatavuutta

Yksilöön vaikuttamisen tehokkaimmat keinot

- Varhainen puuttuminen ja puheeksiotto (pääosin hv-alue)
- Kouluissa toteutettavat pitkäkestoiset ohjelmat, jotka yhdistävät tietoa, tunteita ja ryhmätoimintaa
- Väestön tietoisuuden kasvattaminen päihteiden haitoista ja riskeistä (kaikki ikäryhmät!)

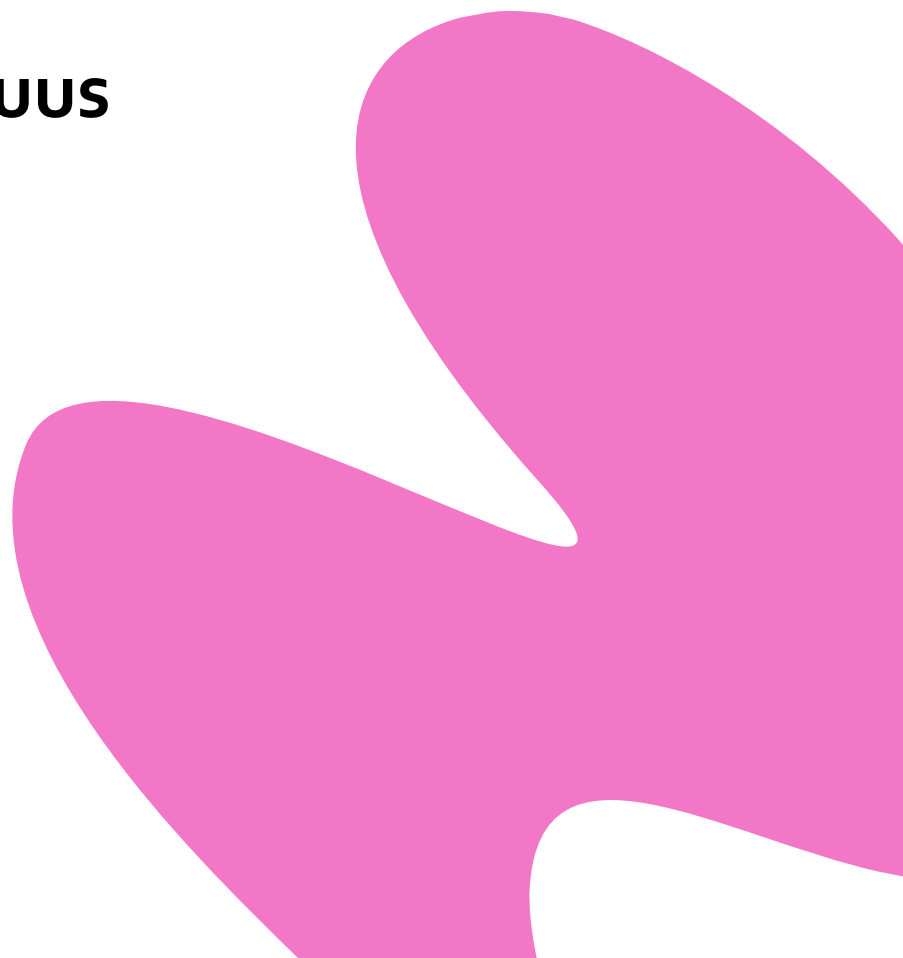
Yhteisövaikuttaminen, Islannin malli (1998 ->)

- Kokonaisvaltainen ja yhteisöllinen lähestymistapa
- Säännölliset kyselyt nuorten hyvinvoinnista ja päihteiden käytöstä alueittain.
Päihteiden saannin hankaloittaminen.
Tulosten avulla kohdennettiin toimenpiteet paikallisiin tarpeisiin
- Vanhempien roolin vahvistaminen, koulun vahva mukanaolo, illat perheille
- Jokaiselle nuorelle tarjottiin mahdollisuus osallistua mielekkääseen harrastukseen (koulussa tai välittömästi sen jälkeen).

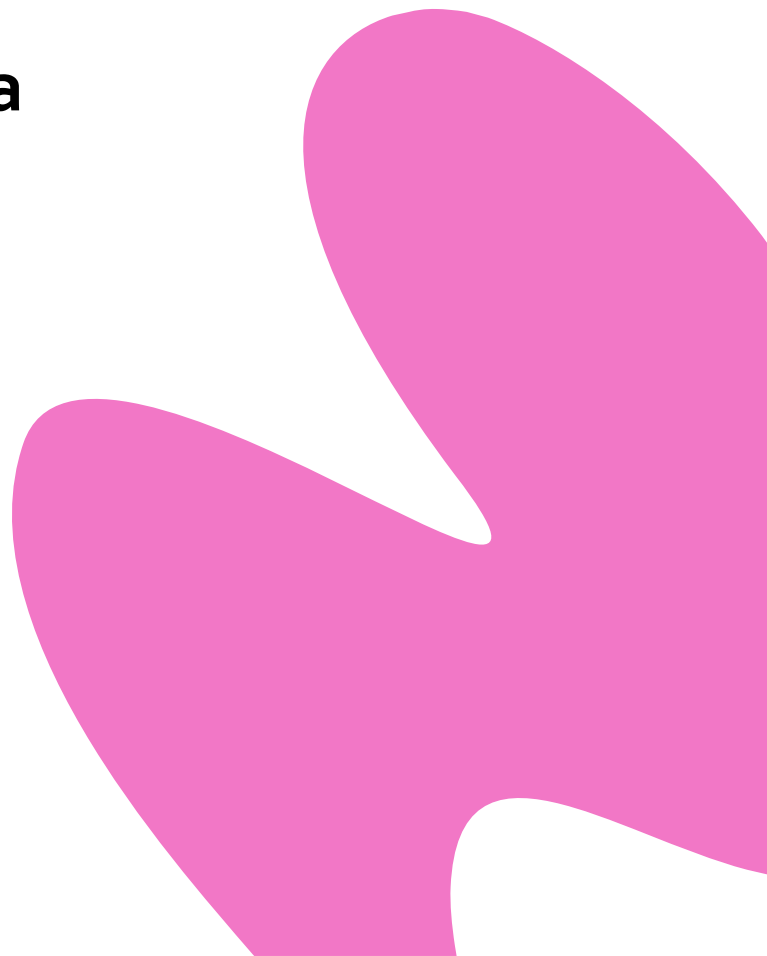
Islannin malli, vaikuttavuus

- 1998 tilanne huolestuttava
- 2006 ensimmäiset merkittävät muutokset
- 2016 dramaattinen muutos (noin kymmenen vuoden aikajalla)
- Humalahakuinen juominen 15–16-vuotiailla laski 42 % → 5 %.
- Päivittäin tupakoivien määrä laski 23 % → 3 %.
- Kannabiksen kokeilu väheni merkittävästi

Mitä on otettu opiksi Islannista ept:hen & ept:n haasteet?

- Mallin menestys perustui pitkäjänteiseen, järjestelmälliseen ja yhteisölliseen työhön. Suomessa valtuustokausi, hanke, kampanja. Vaikuttavuuden osoittaminen on haastavaa ja ehkäisevän työn tulokset näkyvät usein pitkällä aikavälillä, mikä tekee vaikuttavuuden mittaamisesta ja perustelusta vaikeaa.
- Onko Suomi enää kovin yhteisöllinen maa?
- **Vanhemmuuden tukeminen.** Vanhempien aktiivinen rooli nuorten arjessa on keskeinen.
- Ohjattu vapaa-aika. Suomessa tämä voisi tarkoittaa kunnallisten **harrastusmahdollisuuksien** lisäämistä ja maksuttomuutta
- **Tietoon perustuva päätöksenteko.** Islannissa kerättiin säännöllisesti tietoa nuorten hyvinvoinnista ja päihteiden käytöstä. Suomessa voidaan hyödyntää THL:n ja koulujen keräämää dataa paikallisen työn suunnittelussa

Laaja toimijuus

- **Monialainen yhteistyö.** Malli edellyttää yhteistyötä koulujen, vanhempien, sosiaali- ja terveyspalveluiden, poliisin ja järjestöjen välillä.
- Suomessa tämä voisi toteutua esimerkiksi hyvinvointialueiden ja kuntien yhteisissä työryhmissä.
- Edellytys, että osapuolien omat roolit ovat selvät, ja se, mitä voidaan tehdä yhdessä
- Työryhmätyöskentely ulottuu konkreettiseen tekemiseen. Yhteistyön koordinointi ja vastuunjako voivat olla epäselviä tai puutteellisia. Vaikka tietoa on, sen soveltaminen käytännön päätöksentekoon ja toimintaan voi olla vaikeaa.
- **Nuorten osallisuus.** Viime vuosina Islannissa on lisätty nuorten kuulemista ja osallistamista. Suomessa voidaan kehittää nuorten vaikuttamismahdollisuuksia esimerkiksi oppilaskuntien ja nuorisovaltuustojen kautta.

Tiedolla johtaminen

- Ehkäisevän päihdetyön on perustuttava päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan **tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin**.
- Kunnan haaste: demokratia
- Toteuttaminen ei ole aina yksinkertaista poliittisessa päätöksentekoympäristössä. Päätökset voivat perustua poliittisiin näkemyksiin tai ryhmäkuriin, ei aina objektiiviseen tietoon. Tiedolla johtamisen tuottama tieto jää usein hyödyntämättä tai tulee väärinymmärretyksi.
- Päätöksentekijät voivat suosia nopeita ratkaisuja, vaikka ehkäisevä työ olisi kustannustehokkaampaa.
- Hv-edistämisen/Strategiatyön ja valtuustotyön linjassa olo: jos ne eivät ole linjassa, tiedolla johtamisen vaikutus jää hajanaiseksi.

Kokonaiskuvan hahmottamisen vaikeus – ei voida puhua vain ept:stä

- Monimutkaiset ilmiöt ja juurisyyt
- Päihteiden käyttö liittyy moniin yhteiskunnallisiin, psykologisiin ja sosiaalisiin tekijöihin
- Mielenterveys, syrjäytyminen, yksinäisyys, perheongelmat, neuropsykiatriset häiriöt, kulttuuriset normit
- Ehkäisevä (päihde)työ ei voi ratkaista kaikkia näitä taustatekijöitä yksin

Kunnan eri sektorien voimaannutus

- Erittäin moni kuntatoimija tekee ehkäisevää päihdetyötä tietämättä tekevänsä sitä: tukee vanhemmuutta, lisää harrastusmahdollisuuksia, ehkäisee yksinäisyyttä – vahvistaminen, tuki, sanoittaminen
- Erityisesti ept käytäntöjä toteuttavat tahot, tunne- ja turvataidot, Nikotiiniton amis, Nuuska-agentit, Pakka-työ, puheeksiotto, jne.
- Strategiatyö/Hyvinvointisuunnitelma, kampanjat, työryhmät, koulutukset, kokonaisuuden hahmotus, viestintä (ept-nimetyt)
- Vahva yhteistyö järjestöjen kanssa!

Tulevaisuus?

- Kuntien, hv-alueiden ja järjestöjen rahoitus, niukkenevat resurssit
- Haastaa pohtimaan uusia toimintatapoja ja kumppanuuksia
- Uudenlainen yhteisöllisyys ja osallisuus
- Vanhempien aktivointi ja vastuuttaminen
- Kunnan eri toimijoiden ymmärrys ehkäisevästä työstä, jota he jo tekevät
- Päihteiden käytön polarisoituminen, hyvät tulokset väestötasolla, mutta ongelmat voivat kasaantua tietyille ryhmille, kuten nuorille aikuisille, syrjäytyneille tai mielenterveysongelmista kärsiville.

Tulevaisuus..

- Rahapelihaittojen kasvu. Digitaalisten pelien ja rahapelien saatavuus lisää riskiä erityisesti nuorille ja taloudellisesti haavoittuville ryhmille.
- Digitaaliset haasteet ja mahdollisuudet. Sosiaalinen media, verkkoyhteisöt ja digipelaaminen tuovat uusia haasteita, mutta myös mahdollisuuksia tavoittaa nuoria ja kehittää digitaalisia ehkäisevän päihdetyön menetelmiä

KUOPIO

Kiitos!

26.11.2025

Tiina Nykky

Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori

tiina.nykky@kuopio.fi

